

**Анастасія Гринасюк,
Максим Нечипорук,
Ірина Єрко**

Проектування туристичних маршрутів за універсальним дизайном

Узагальнено теоретичні напрацювання щодо поняття доступного туризму. Здійснено аналіз установлених вимог до проектування туристичних маршрутів для людей з особливими потребами. Уточнено визначення поняття універсального дизайну. Проаналізовано основні теоретичні напрацювання з проблематики дослідження. Охарактеризовано сім принципів універсального дизайну та визначено їх роль у розвитку доступного туризму. Опрацьовано дані Конвенції ООН про права людей з інвалідністю. Розглянуто наявний досвід США у розробці керівних вимог та стандартів створення сприятливого середовища для потреб людей з особливими потребами. Вивчено основні вимоги для проектування туристичних піших маршрутів (рекреаційних стежок) за універсальним дизайном. Подано характеристику основних вимог доступного

© Гринасюк А., Нечипорук М., Єрко І., 2019

туристичного маршруту. Описано знаки та символи, які повинні супроводжувати туристів упродовж усього маршруту. Досліджено досвід громадських організацій України, які впроваджують досліджувану інклюзію в туристичну галузь. Визначено головні проблеми, які заважають створенню відповідних умов для розвитку доступного туризму.

Ключові слова: універсальний дизайн, доступний туризм, інклюзивний туризм, туризм для всіх, безбар'єрний туризм, туристичний маршрут.

Постановка наукової проблеми та її значення. Туризм займає вагомe місце серед соціальних товарів та послуг першого порядку, тому повинен бути доступним для всіх громадян. Доступний туризм має гарантувати право усіх людей на відпочинок, незалежно не тільки від соціального та економічного стану, а й від психофізичних особливостей споживачів. У цьому аспекті, доступність – це характеристика якості туристичного продукту. Люди з обмеженими фізичними можливостями не були, або частково були залучені в заходи дозвілля, що пропонувалися людям без проблем мобільності. Завдання доступного туризму полягає у побудові безперешкодного способу для всіх людей користуватися туристичними послугами. Світова туристична індустрія прагне зробити туризм приємним для всіх людей, незалежно від віку, фізичних особливостей, наприклад, для користувачів інвалідного візка, осіб із захворюванням органів слуху чи зору, для вагітних жінок, батьків із дітьми, осіб, що відновлюються після нещасних випадків або інших хвороб. Доступна інфраструктура, об'єкти та послуги на місці відпочинку, інформативність тощо дадуть можливість залучити нову категорію туристів.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Питання формування та розвитку доступного туризму у публікаціях українських дослідників відображають теоретичні узагальнення та огляд зарубіжного досвіду. О. О. Бейдик досліджував оцінку природних рекреаційно-туристських ресурсів регіону для організації адаптивного туризму [1; 2], О. Волошинський та ін. [8–9], І. В. Кучинська [5], М. Сварник [7] досліджували сільський відпочинок для неповносправних. Доступний туризм та його характеристика висвітлено в роботах зарубіжних науковців: С. Дарсі [11], Р. Л. Мейс [12].

Метою дослідження є аналіз вимог до проектування туристичних маршрутів для людей з особливими потребами. Для досягнення мети дослідження вирішувалися такі **завдання**: 1) дати визначення таким поняттям, як доступний туризм, туризм для всіх, універсальний дизайн; 2) виявити необхідність формування доступного навколишнього середовища для розвитку доступного туризму; 3) вивчити та коротко охарактеризувати основні вимоги для проектування доступних туристичних маршрутів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Питання доступного туризму відкрите й лишається на стадії вивчення. Категорійний апарат не має одного значення, що підкреслює недостатню увагу до цієї проблеми. Доступний туризм (*accessible tourism*), туризм для усіх (*tourism for all*), інклюзивний туризм (*inclusive tourism*) – ці терміни найбільше використовуються як у вітчизняних, так і зарубіжних дослідженнях й означають соціальне право, яке мають усі громадяни на вільне чи безперешкодне пересування та користування туристичними послугами та товарами.

Термін «доступний туризм» (*accessible tourism*) найбільш вдало описаний у науковій статті С. Дарсі – «доступний туризм, шляхом надання розроблених туристичних продуктів, послуг та середовища за принципами універсального дизайну, дає змогу людям з особливими потребами, пов'язаними із пересуванням, зором, слухом та когнітивними аспектами доступу, функціонувати самостійно із відповідною справедливістю та гідністю. Це визначення включає всіх людей, у тому числі, тих, хто подорожує з дітьми в дитячих візочках, людей з обмеженими можливостями та людей похилого віку» [11]. Схоже визначення для поняття «туризм для усіх» (*tourism for all*) закріплене в документі рішення 20-ї сесії Генеральної асамблеї Всесвітньої туристичної організації в 2013 р. [15].

Питання інклюзії давно привернуло до себе увагу світової спільноти. Україна також зробила потужні кроки по імплементації стандартів Конвенції ООН про права інвалідів, яка була ратифікована та набула чинності 06 березня 2010 р. Зокрема, сьогодні суттєво збільшилася кількість учнів з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх закладах. Із початком впровадження інклюзії на законодавчому рівні це питання все частіше торкається не лише закладів освіти, а й інших сфер діяльності. Згідно із Статтею 30 Конвенції ООН про права людей з інвалідністю, держави-учасниці визнають право осіб з інвалідністю брати участь нарівні з іншими в культурному

житті й вживають усіх належних заходів для забезпечення того, щоб особи з інвалідністю мали доступ до таких місць культурних заходів чи послуг, як театри, музеї, кінотеатри, бібліотеки й туристичні послуги, а також мали більшою мірою доступ до пам'яток і об'єктів, що мають національну культурну значущість [4]. Мета інклюзії полягає у ліквідації соціальної ізоляції (виключення). Створення доступного середовища є однією з цілей інклюзії – формування оточуючого середовища для потреб осіб з інвалідністю, а не навпаки.

Забезпечення реалізації доступного туризму можливе завдяки розробленій програмі – універсальний дизайн (*Universal Design*). Вперше цей термін був використаний Рональдом Л. Мейсом у 1985 р. З тих пір концепція універсального дизайну поширилася по всьому світу й вплинула на такі поняття, як «дизайн для всіх», «дизайн інтер'єрів», «інклюзивний дизайн». Рональд Л. Мейс дав визначення, що «універсальний дизайн – це розробка продукту та середовища, які можуть бути максимально використані всіма людьми без необхідної адаптації» [12]. У цьому випадку під словом «середовище» розуміють будівництво різних споруд із врахуванням безпечного та зручного використання, а «продукт» – виробництво товарів та надання послуг, які необхідні людям не тільки з обмеженими фізичними можливостями чи літніх людей, а й для всього населення. Універсальний дизайн все ще лишається стратегією, яка реалізується у різних секторах та зосереджена на розширенні доступного та сприятливого середовища: розробляються правила, кодекси, стандарти, політика, та процедури, що забезпечують залучення людей з обмеженими можливостями у соціальне життя.

Універсальний дизайн базується на семи принципах: 1) принцип ефективного використання – рівність та доступність (універсальний дизайн формує простір, середовище чи послуги максимально зручним для усіх користувачів); 2) гнучкість у використанні (універсальний дизайн ураховує всі потреби та можливості користувачів); 3) простота та зрозумілість (просте та інтуїтивне використання продуктів і послуг незалежно від особливих потреб, навичок та здібностей користувачів); 4) простота та зрозумілість інформації (формування доступної інформації незалежно від можливостей сприйняття); 5) толерантність до помилок (універсальний дизайн дає змогу знизити ризики виникнення помилок та небезпеки у разі випадкових або несвідомих дій користувача); 6) малі фізичні зусилля (мінімізація тривалих фізичних навантажень, повторних дій чи зусиль); 7) розмір та простір для доступного використання (універсальний дизайн враховує необхідність створення відповідного простору для користувачів незалежно від їх фізичного стану).

Метою планування доступного туризму є забезпечення комплексного відпочинку для всіх відвідувачів. Застосування принципів універсального дизайну дає змогу вирішити одразу дві проблеми доступності: фізична доступність – формування безбар'єрної інтегрованої туристичної мережі об'єктів, включно із туристичними маршрутами; етична – вимагає недискримінаційної політики, способу спілкування та взаємодії, що допоможе туристам отримати повне задоволення від туристсько-рекреаційної діяльності.

Національні природні парки, музеї та історико-культурні об'єкти – ідеальне місце, де можна розширювати пізнавальні можливості дітей та дорослих, збагачувати їх знання, вивчати складні процеси та явища, формувати соціальні навички та духовний розвиток. Відповідно, ці об'єкти повинні бути доступними для людей із різними потребами.

У Сполучених Штатах Америки розробкою стандартів до будівництва та перебудови об'єктів навколишнього середовища, що підпадають під дію Закону про американців з обмеженими можливостями (1990 р.) та Закону про архітектурні бар'єри (1968 р.) займається United States Access Board – незалежне федеральне агентство, яке сприяє рівності прав для людей з інвалідністю шляхом розробки керівних принципів і стандартів універсального дизайну. United States Access Board [14] у 2004 р. розробило нові вимоги, які стали частиною Закону про архітектурні бар'єри, які застосовуються до національних природних парків та інших відкритих територій. Ці положення стосуються туристичних маршрутів, місць для пікніків та кемпінгів, оглядових майданчиків, пляжів тощо. На основі рекомендацій United States Access Board [14] охарактеризуємо окремі правила для формування туристичних піших маршрутів в Україні.

Туристичні маршрути, які передбачені для використання людьми з інвалідністю, повинні починатися із зручного заїзду, та відповідно облаштованої парковки та зупинки для транспортних

засобів. Таке місце повинно бути відповідних розмірів, включати належне позначення, зручним місцем розташування з доступним шляхом переміщення до об'єктів, приміщень та заходів.

Інформативний стенд із характеристикою туристичного маршруту повинен бути встановленим на початку маршруту. Надання точної та об'єктивної інформації про умови території, повз яку проходить маршрут, дасть змогу людям з обмеженими можливостями вирішити, чи відповідає опис маршруту їхнім інтересам, здібностям, досвіду та навичкам, та бути впевненими у доступності туристичного маршруту. Важливо не перенавантажувати стенд надмірною кількістю повідомлень та подавати її не тільки традиційним способом, а використовувати різні формати інформації, наприклад, шрифт Брайля, широкоформатний друк, звуковий формат та ін. Використання спрощеного тексту та символів полегшить сприйняття інформації особами з обмеженими можливостями читання або обмеженим розумінням мови (наприклад, для іноземців).

Вхідний інформаційний стенд (*Trailhead Sign*) може включати таку інформацію: логотип або назву об'єкту природно-заповідного фонду, де пролягає маршрут; назву або символ туристичного маршруту; загальну довжину маршруту; набір висоти протягом маршруту; типовий та максимальний поперечний нахил поверхні на маршруті; типову та мінімальну ширину стежки; тип поверхні та її стійкість; довжину сегментів маршруту, що відповідають вимогам доступного туристичного маршруту; складність маршруту; символи та позначки, які вказують на використання маршруту; перешкоди, які можуть трапитися на шляху; карту з прокладеним маршрутом та легендою; дату проведення оцінки доступності туристичного маршруту.

Вертикальний інформаційний стенд найбільш зручно розмішувати на висоті 117–157 см. Оптимальним поданням тексту та зображень на інформаційному стенді для стоячої людини вважається 140–175 см від землі, для сидячої людини на стандартному інвалідному візку – 107–127 см від землі. Горизонтальні інформаційні стенди розміщуються під кутом 30–60° та на висоті 69–86 см.

Формування назви туристичного маршруту може здатися досить простим завданням, але існує кілька рекомендацій щодо назви туристичного маршруту: уникати використання назв несприятливих умов або доступу до небезпечних зон (наприклад, «Болотяний шлях» або «Маршрут через вітрову долину»); не використовувати в назві слів, які можуть бути нетолерантними до культурної чи етнічної групи туристів; не використовувати назви туристичних чи оглядових об'єктів, які не трапляються на туристичному маршруті; уникати використання імен у назві, які історично мали негативний вплив; назва маршруту може містити ознаку кольору (наприклад, «Помаранчева стежина»), але варто зауважити, що недоречним буде маркувати цей маршрут в інший колір; можна використовувати назви природних об'єктів, які трапляються на маршруті.

Забезпечення правильної інформації про туристичний маршрут полягає в оцінюванні його доступності. У Сполучених Штатах Америки оцінюванням доступності туристичних маршрутів займаються окремі компанії, наприклад, Beneficial Designs [10], яка розробила власну методiku оцінювання маршрутів – Universal Trail Assessment Process. Основні вимоги до побудови доступних туристичних маршрутів наведені у табл. 1.

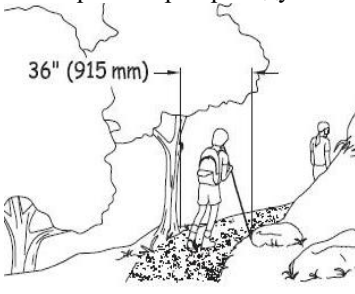
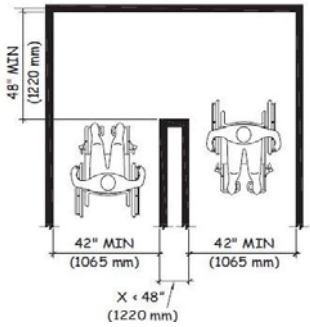
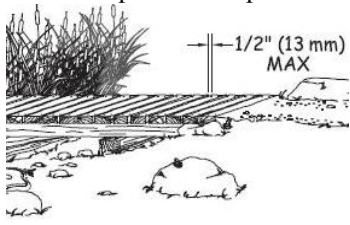
Знаки та символи повинні супроводжувати туристів впродовж усього маршруту. Їх слід використовувати як на інформаційному стенді, так і на самому маршруті, де це необхідно, наприклад, для позначень зміни напрямку руху, попередження про перешкоди будь-якого типу (підйом, спуск, переправа), ділянку маршруту, що не відповідає технічним вимогам тощо.

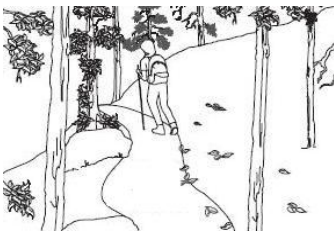

Маркування необхідне для позначення напрямку руху туристів та для забезпечення їхньої впевненості, що вони знаходяться на відповідному туристичному маршруті. Маркування можна здійснити багатьма способами, наприклад, нанесення фарби на дерева, каміння або інші об'єкти, встановлення стовпчиків чи невеликих інформаційних стендів. Незалежно від способу маркування, важливо дотримуватися певних рекомендацій. Маркування різними кольорами, формами та розмірами може застосовуватися для позначення різних маршрутів, однак варто пам'ятати, що не всі туристи здатні розрізнити кольори, тому варто застосовувати геометричні фігури або текст для позначення різних маршрутів (за типом, складністю, способом пересування). Специфіка маркування та закування туристичних маршрутів детально описана у ДСТУ 7450:2013 «Туристичні послуги. Знаки туристичні активного туризму. Класифікація, опис і правила застосування» [3]. Інфраструктура маршруту може включати столи для пікніка, облаштовані місця для вогнища, смітєві контейнери, лавки, оглядові майданчики. За умов використання універсального дизайну,

вздовж туристичного маршруту повинно передбачатися не менше одного з кожного перерахованого об'єкта, які відповідають технічним вимогам (табл. 1).

Таблиця 1

Коротка характеристика основних вимог доступного туристичного маршруту*
(укладено за рекомендаціями United States Access Board [14])

№ з/п	Елемент маршруту	Вимоги доступного маршруту
1.	Покриття поверхні	Поверхня маршруту повинна бути міцною та стійкою. Визначити ці показники можливо за допомогою спеціального приладу – пенетрометра (rotational penetrometer). Стабільна та міцна поверхня не зазнає деформації через несприятливі погодні умови. Для високо розвинених туристичних регіонів покриття поверхні може бути із бетону чи асфальту. У менш розвинених регіонах – щебінь, галька та інші стабілізатори ґрунту.
2.	<p>Ширина відкритого протектора проходу</p> 	Ширина стежки, по якій проходять туристи повинна бути не менше 91,5 см (36 дюймів). Ця ширина повинна підтримуватися на всій ділянці маршруту й не повинна зменшуватися будь-якими перешкодами. В місцях, де перешкоди вимагають зробити поворот на 90 або 180 градусів, необхідно забезпечити достатній простір для людей, які використовують різного типу візки для переміщення. Мінімальна ширина проїзду має бути 106,5 см, а місце розвороту не менше, як 122x213 см.
3.	<p>Місце розходження груп туристів</p> 	Ширина стежки менше, ніж 152,5 см (60 дюймів) не дає змоги розминутися двом людям, які використовують спеціальні пристрої для пересування. Тому, якщо ширина стежки не перевищує 152,5 см, варто розширити шлях через кожні 305 м (1000 футів). Якщо туристичний маршрут не відповідає технічним вимогам, то слід використовувати попереджувальні знаки, які б інформували людей про останнє місце, де можливо розминутись або місце розвороту. Таким своєрідним пропускним пунктом можуть бути перехрестя стежок або ж Т-подібне перехрестя.
4.	Перешкоди	Перешкоди на маршруті можуть бути у вигляді каміння, коріння дерев тощо. Якщо поверхня вздовж маршруту вкладена асфальтом, бетоном або дерев'яними дошками, допускається перешкода не більш, як 1,3 см (0,5 дюйма) у висоту, тоді як на маршрутах з іншою поверхнею висота перешкод не повинна перевищувати 5,08 см (2 дюйми). Розрив між перешкодами на маршруті не повинен бути частіше, ніж кожні 122 см (48 дюймів).
5.	<p>Розрив та отвори</p> 	Перешкоди у вигляді ям, отворів, решіток повинні бути достатньо малими, щоб у них не потрапило колесо від візка, тростина або милиці (не більше 1,3 см). Перешкоди витягнутою форми (наприклад, решітки для водостоку) повинні бути розміщені перпендикулярно до напрямку руху туристів.

6.	<p style="text-align: center;">Схили</p> 	<p>Нерівності рельєфу у вигляді спуску чи підйому не повинні займати більше 30 % довжини маршруту й не перевищувати 8,33 % нахилу поверхні. Для пристосування до крутої місцевості маршрут може бути спроектований із більш короткими сегментами, які мають відповідний нахил і довжину підйому (спуску) відповідно до таких стандартів: 1) 5–8,33 % нахилу поверхні для частини маршруту довжиною не більше 61 м (200 футів); 2) 8,33–10 % нахилу поверхні для відрізка маршруту довжиною не більше 9 м (30 футів); 3) 10–12 % нахилу поверхні для відрізка маршруту довжиною не більше 3,05 м (10 футів). По можливості, маршрут повинен бути спроектованим із меншими схилами, щоб забезпечити більш незалежний доступ і зручність його використання.</p> <p>Поперечний (бічний) нахил маршруту, поверхня якого вкладена з бетону, асфальту або дощок, не повинен переважати 2 %. Коли поверхня маршруту вкладена іншим матеріалом, то допускається нахил не більше 5 %.</p>
7.	<p style="text-align: center;">Місця відпочинку</p> 	<p>На початку та вкінці підйому на маршруті повинні бути передбачені місця відпочинку. Відповідно до стандартів розміри таких місць повинні бути не меншим ніж 152,5 см (60 дюймів) довжиною та 91,5 см (36 дюймів) шириною. Нахил поверхні місця відпочинку для бетонованої, асфальтованої чи дерев'яної стежки не повинен перевищувати 2 %, для іншого покриття – не більше 5 %.</p>

* Укладено за: United States Access Board. *Advancing Full Access and Inclusion for all.*

В Україні функціонують громадські організації, які впроваджують інклюзію в туристичну галузь. У 2016 р. було створено Асоціацію «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму», після чого в м. Умань на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини було проведено I міжнародний науково-практичний симпозиум на тему «Актуальні проблеми впровадження Інклюзивного Реабілітаційно-Соціального Туризму в Україні». В цьому ж університеті діє Центр соціальної та освітньої інтеграції «Без бар'єрів», який реалізує програму інклюзивного туризму для студентів та передбачається створення студентського Бюро інклюзивного туризму.

На базі Музею народної архітектури й побуту імені Климента Шептицького та за підтримки Українського культурного фонду у вересні 2018 р. стартував культурно-освітній проект із принципом інклюзії «Музей на дотик», який на меті має сприяти подоланню бар'єрів, які перешкоджають залученню осіб з особливими потребами до повноцінного освітнього й культурного процесу. Втілення проекту дасть змогу запланувати інклюзивні заходи на наступні роки в програмі музею, а також сформувати інклюзивну пропозицію для шкіл Львова та Західного регіону, яку можна буде промоціювати у майбутньому. Наступним кроком також має стати поширення принципів інклюзії на інші музейні продукти (розробка програми для слабочуючих та незрячих, дітей з особливостями психічного розвитку тощо). Інформацію про проект буде включено в усі інформаційні продукти музею (сайт, соцмережі, буклети). Результати проекту можуть поширюватися у вигляді спеціалізованих воркшопів для студентів профільних спеціальностей – соціальної педагогіки, музейної справи, історії, етнології тощо [6].

Громадська організація «On3wheels – фонд здійснення мрій» допомагає людям з особливими потребами. Метою організації є допомога людям з особливими потребами подорожувати й вести активний спосіб життя: підкорювати гірські вершини, відпочивати на річках, озерах, бігати марафони з використанням спеціальних візків La Joëlette. І головне – змінити ставлення суспільства до людей з особливими потребами, навчитися гармонійно жити разом [13].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відсутність затверджених вимог для проектування туристичних маршрутів суттєво впливає на створення відповідних умов для розвитку доступного туризму. Важливу роль відіграє й відсутність потрібних умінь та знань працівників (екскурсоводів, гідів), які будуть надавати свої послуги туристам з інвалідністю. Важливим є

розробка та впровадження в навчальний процес нового предмету, який би висвітлював усі аспекти необхідні для розбудови нового напрямку у туристсько-рекреаційній діяльності. Предмет повинен включати матеріали про технічні вимоги до проектування туристичних маршрутів, досвід інших країн із високим рівнем розвитку доступного туризму, варто навчати студентів застосовувати принципи універсального дизайну у підходах до роботи із туристами з інвалідністю.

Джерела та література

1. Бейдик О. О. Класифікація та нові типи адаптивного туризму / О. О. Бейдик // Туризм і гостинність в Україні: стан, проблеми, тенденції, перспективи розвитку : матеріали II-ї міжнар. наук.-практ. конф., 16 вересня 2014 р. – Черкаси : Брама-Україна, 2014. – С. 8–13.
2. Бейдик О. О. Оцінка природних рекреаційно-туристських ресурсів регіону для організації адаптивного туризму / О. О. Бейдик, Д. П. Вакулєнко, А. О. Землякова, О. І. Топалова // Регіон – 2014: стратегія оптимального розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 6–7 листоп. 2014 р. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – С. 56–59.
3. ДСТУ 7450:2013. Знаки туристичні активного туризму. Класифікація, опис і правила застосування. [Чинний від 2013-11-29]. – К. : Держстандарт України, 2008.
4. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю: Резолюція Генеральної асамблеї ООН № 61/106, прийнята на шістдесят першій сесії ГА ООН 2006 р. (Конвенцію ратифіковано законом України № 1767-VI від 16.12.2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
5. Кучинська І. В. Теоретичні та прикладні аспекти організації туризму для людей з обмеженими можливостями на природоохоронних територіях / І. В. Кучинська // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2012. – Т. 22. – Вип. 13. – С. 98–106.
6. Музей народної архітектури і побуту у Львові імені Климентія Шептицького : веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lvivskansen.org/>
7. Посібник з активного відпочинку та туризму для неповносправних / М. Сварник та ін. – Львів : Т-во «Зелений хрест», 151 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gcs.org.ua/publish/ avt_ukr.pdf
8. Сільський відпочинок для неповносправних / Волошинський О., Каспрук І., Малинович Л., Сварник М. – Львів : Ліга-Прес, 2011. – 232 с.
9. Теорія і практика організації активного відпочинку та туризму для неповносправних осіб / Волошинський О., Горбачько І., Мацелюх А., Сварник М. – Львів : ТОВ «Простір М», 2009. – 128 с.
10. Beneficial Designs : веб-сайт [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.beneficialdesigns.com/>
11. Darcy S. A Whole-of-Life Approach to Tourism: The Case for Accessible Tourism Experiences / S. Darcy, T. Dickson // Journal of Hospitality and Tourism Management. – 2009. – №16 (1). – P. 32–44 [Electronic resource]. – Access mode : <https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/10091/1/2008005505.pdf>
12. Mace R. L. Accessible environments: Toward universal design / R. L. Mace, G. J. Hardie, J. P. Place. – New York : Van Nostrand Reinhold, 1991. – 44 p.
13. On 3 Wheels – проект здійснення мрій людей із обмеженими можливостями : веб-сайт [Electronic resource]. – Access mode : <http://on3wheels.org/>
14. United States Access Board. Advancing Full Access and Inclusion for all : веб-сайт [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.access-board.gov/>
15. World Tourism Organization : веб-сайт [Electronic resource]. – Access mode : <http://www2.unwto.org/>

References

1. Beidyk O. O. Klyasyfikatsiia ta novi typu adaptivnoho turyzmu / O. O. Beidyk // Turyzm i hostynnist v Ukraini: stan, problemy, tendentsii, perspektyvy rozvytku : materialy II-i mizhnar. nauk.-prakt. konf., 16 veresnia 2014 r. – Cherkasy : Brama-Ukraina, 2014. – S. 8–13.
2. Beidyk O. O. Otsinka pryrodnykh rekreatsiino-turystykykh resursiv rehionu dlia orhanizatsii adaptivnoho turyzmu / O. O. Beidyk, D. P. Vakulenko, A. O. Zemliakova, O. I. Topalova // Rehion – 2014: stratehiia optymalnoho rozvytku : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf., 6–7 lystop. 2014 r. – Kharkiv : KhNU im. V. N. Karazina, 2014. – S. 56–59.
3. DSTU 7450:2013. Znaky turystychni aktyvnoho turyzmu. Klyasyfikatsiia, opys i pravyla zastosuvannia. [Chynnyi vid 2013-11-29]. – K. : Derzhstandart Ukrainy, 2008.
4. Konventsiiia OON pro prava osib z invalidnistiu: Rezoliutsiia Heneralnoi asamblei OON № 61/106, pryiniata na shistdesiat pershii sesii HA OON 2006 r. (Konventsiiu ratyfikovano zakonom Ukrainy № 1767-VI vid 16.12.2009) [Elektronnyi resurs]. – Rezhum dostupu : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71

5. Kuchynska I. V. Teoretychni ta prykladni aspekty orhanizatsii turyzmu dlia liudei z obmezhenymy mozhlyvostiamy na pryrodookhoronnykh terytoriiakh / I. V. Kuchynska // *Nauk. visn. NLTU Ukrainy*. – 2012. – Т. 22. – Вип. 13. – С. 98–106.
6. Muzei narodnoi arkhitektury i pobutu u Lvovi imeni Klymentiiia Sheptytskoho : veb-sait. [Elektronnyi resurs]. – Rezhum dostupu : <http://lvivskansen.org/>
7. Posibnyk z aktyvnoho vidpochynku ta turyzmu dlia nepovnospravnykh / M. Svarnyk ta in. – Lviv : T-vo «Zelenyi khrest», 151 s. [Elektronnyi resurs]. – Rezhum dostupu : http://www.gcs.org.ua/publish/avt_ukr.pdf
8. Silskyi vidpochynok dlia nepovnospravnykh / Voloshynskiy O., Kaspruk I., Malynovych L., Svarnyk M. – Lviv : Liha-Pres, 2011. – 232 s.
9. Teoriia i praktyka orhanizatsii aktyvnoho vidpochynku ta turyzmu dlia nepovnospravnykh osib / Voloshynskiy O., Horbatsko I., Matseliukh A., Svarnyk M. – Lviv : TOV «Prostir M», 2009. – 128 s.
10. Beneficial Designs : veb-sait [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.beneficialdesigns.com/>
11. Darcy S. A Whole-of-Life Approach to Tourism: The Case for Accessible Tourism Experiences / S. Darcy, T. Dickson // *Journal of Hospitality and Tourism Management*. – 2009. № 16 (1). – P. 32–44 [Electronic resource]. – Access mode : <https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/10091/1/2008005505.pdf>
12. Mace R. L. Accessible environments: Toward universal design / R. L. Mace, G. J. Hardie, J. P. Place. – New York : Van Nostrand Reinhold, 1991. – 44 p.
13. On 3 Wheels – proekt zdiisnennia mrii liudei iz obmezhenymy mozhlyvostiamy : veb-sait [Electronic resource]. – Access mode : <http://on3wheels.org/>
14. United States Access Board. Advancing Full Access and Inclusion for all : veb-sait [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.access-board.gov/>
15. World Tourism Organization : veb-sait [Electronic resource]. – Access mode : <http://www2.unwto.org/>

Гринасюк Анастасія, Нечипорук Максим, Ерко Ірина. Зарубежний опыт проектирования туристических маршрутов за универсальным дизайном. Рассмотрены понятия доступного туризма. Цель исследования – анализ требований к проектированию туристических маршрутов для людей с особыми потребностями. Дано определение универсального дизайна. Проанализированы труды зарубежных ученых по данной тематике. Охарактеризованы семь принципов универсального дизайна и определены их роли в развитии доступного туризма. Обработаны данные Конвенции ООН о правах людей с инвалидностью. Проанализирован опыт США в разработке руководящих требований и стандартов создания благоприятной среды для нужд людей с особыми потребностями. Описаны знаки и символы, которые должны сопровождать туристов на протяжении всего маршрута. Охарактеризованы основные требования для проектирования туристических пеших маршрутов (рекреационных троп) по универсальному дизайну. Дана характеристика основных требований доступного туристического маршрута. Осуществлен анализ общественных организаций Украины, которые внедряют инклюзию в туристическую отрасль. Определены главные проблемы, которые мешают созданию соответствующих условий для развития доступного туризма.

Ключевые слова: универсальный дизайн, доступный туризм, инклюзивный туризм, туризм для всех, безбарьерный туризм, туристический маршрут.

Hrynasiuk Anastasia, Nechiporuk Maksym, Ierko Iryna. Designing Tourist Routes According to Universal Design. Theoretical work on the concept of accessible tourism is generalized. The analysis of the established requirements for the design of tourist routes for people with special needs has been made. Definition of the concept of universal design is specified. The basic theoretical works on the problems of research are analysed. The seven principles of universal design are described and their role in the development of accessible tourism is determined. The data of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities has been processed. US experience in developing guidelines and standards for creating an enabling environment for the needs of people with disabilities are analyzed. The main requirements for the design of hiking trails (recreational trails) for universal design are characterized. The characteristic of the basic requirements of an accessible tourist route is given. Signs and symbols that should accompany tourists throughout the route are described. The experience of public organizations of Ukraine, which introduce inclusions in the tourism industry are characterized. The main problems that impede the creation of appropriate conditions for the development of accessible tourism are determined.

Key words: universal design, accessible tourism, inclusive tourism, tourism for everybody, barrier-free tourism, tourist route.

Стаття надійшла до редколегії
08.04.2019 р.